

Ірина Ю. Штулер*

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ

У статті розкрито особливості та значення оцінювання якості життя сільського населення. Населення країни є важливим учасником суспільно-економічного життя країни та в сучасних умовах стикається з новими викликами, які обумовлені суттєвими трансформаціями національного господарства. Зважаючи на розподіл населення країни на міське та сільське населення ключовими стратегіями майбутнього є оцінювання якості їх життя. Встановлено, що питання оцінювання якості життя населення, в том числі сільського, його особливості та значення для країни потребує предметного дослідження та обґрунтування. Визначення кількості сільського населення є важливим показником, значення котрого визначає формування економічного розвитку національного господарства. Значною загрозою оцінювання якості життя сільського населення є тінізації економіки. Основними факторами цієї загрози є: високий рівень безробіття, нерівномірний розподіл доходів населення, внутрішня міграція. Ескалація конфлікту на Сході країни зумовили суттєве зниження якості життя сільського населення. Рівень якості життя сільського населення є критично низьким і не відповідає середньому рівню якості життя по країні.

В сучасних умовах домінуючого значення набувають витрати на утримання армії та обороноздатності країни поглиблюється процеси нерівномірності розподілу доходів населення, а якість життя сільського населення взагалі поза увагою влади. Особливо критичної межі досягає бідність і вимушене безробіття у сільських регіонах країни.

У контексті дослідження визначено основні існуючі методичні підходи до оцінювання рівня життя населення, що напряму залежить від стану розвитку національної економіки. Такими факторами є: рівень економіки, рівень доступності освіти, права людини то інші загальні показники. При зниженні вищенаведених показників стає зрозуміло, що на рівні держави необхідно запровадження відповідних регуляторних заходів.

Для того, щоб оцінити якість життя сільського населення потрібно визначити основні показники, які найбільш повно відображають його стан. Оцінити якість життя сільського населення можна визначивши такі структурні чинники: чисельність наявного сільського населення, тривалість життя, розміри міграційного приросту населення; обсяги видатків на соціальну сферу (включаючи видатки на задоволення потреб сільського населення у освіті, медицині тощо). Деструктивними чинниками оцінювання якості життя сільського населення є: рівень злочинності, норма бідності, частка людей похилого віку в загальній кількості наявного населення.

У найближчій перспективі якість життя населення залежатиме від змін, які сприяють формуванню нової економічної реальності. Встановлено, що особливість оцінювання якості життя населення полягає у зниженні доходів через невідповідність умовам базових соціальних стандартів, котрі визначені державою.

Ключові слова: сільське населення, оцінювання, соціально-економічний розвиток.

Рис. 2. Літ. 22.

DOI: 10.32752/1993-6788-2020-1-227-4-10

Ірина Ю. Штулер

ОЦЕНИВАНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ: ОСОБЕННОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ

В статье раскрыты особенности и значение оценки качества жизни сельского населения. Население страны является важным участником общественно-экономической жизни страны и в современных условиях сталкивается с новыми

* National Academy of Management. Kyiv. Ukraine.

вызовами, обусловленными существенными трансформациями национального хозяйства. Учитывая распределение населения страны на городское и сельское население, ключевыми стратегиями будущего является оценка качества их жизни. Установлено, что вопрос оценки качества жизни населения, в том числе сельского, его особенности и значения для страны требует предметного исследования и обоснования. Определение численности сельского населения является важным показателем, значение которого определяет формирование экономического развития национального хозяйства. Значительной угрозой оценки качества жизни сельского населения является тенизация экономики. Основными факторами этой угрозы являются высокий уровень безработицы, неравномерное распределение доходов населения, внутренняя миграция. Эскалация конфликта на Востоке страны обусловила существенное снижение качества жизни сельского населения. Уровень качества жизни сельского населения критически низкий и не соответствует среднему уровню качества жизни по стране.

В современных условиях доминирующее значение приобретают затраты на содержание армии и обороноспособности страны углубляющиеся процессы неравномерности распределения доходов населения, а качество жизни сельского населения вообще без внимания власти. Особенно критического предела достигает бедность и вынужденная безработица в сельских регионах страны.

В контексте исследования определены основные существующие методические подходы к оценке уровня жизни населения, что напрямую зависит от состояния развития национальной экономики. Такими факторами являются: уровень экономики, уровень доступности образования, права человека и другие общие показатели. При снижении вышеприведенных показателей становится ясно, что на уровне государства необходимо введение соответствующих регуляторных мер.

Для того чтобы оценить качество жизни сельского населения нужно определить основные показатели, наиболее полно отражающие его состояние. Оценить качество жизни сельского населения можно определив следующие структурные факторы: численность сельского населения, продолжительность жизни, размеры миграционного прироста населения; объемы расходов на социальную сферу (включая расходы на удовлетворение потребностей сельского населения в образовании, медицине и т.п.). Деструктивными факторами оценки качества жизни сельского населения являются: уровень преступности, норма бедности, доля пожилых людей в общем количестве имеющегося населения.

В ближайшей перспективе качество жизни населения будет зависеть от изменений, способствующих формированию новой экономической реальности. Установлено, что особенность оценки качества жизни населения состоит в снижении доходов из-за несоответствия условиям базовых социальных стандартов, определенных государством.

Ключевые слова: сельское население, оценка, социально-экономическое развитие.

Iryna Yu. Shtuler

ASSESSMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF THE RURAL POPULATION: FEATURES AND SIGNIFICANCE

The article reveals the features and significance of assessing the quality of life of the rural population. The population of the country is an important participant in the socio-economic life of the country and in modern conditions is facing new challenges due to significant transformations of the national economy. Given the division of the country's population into urban and rural populations, the key strategies for the future are to assess their quality of life. It is established that the issue of assessing the quality of life of the population, including rural, its features and significance for the country needs substantive research and justification. Determining the number of rural population is an important indicator, the importance of which determines the formation of economic development of the

national economy. A significant threat to assessing the quality of life of the rural population is the shadowing of the economy. The main factors of this threat are: high unemployment, uneven distribution of income, internal migration. The escalation of the conflict in the east of the country has led to a significant reduction in the quality of life of the rural population. The quality of life of the rural population is critically low and does not correspond to the average quality of life in the country.

In modern conditions, the costs of maintaining the army and the country's defense capabilities are becoming more important, the processes of uneven distribution of income are deepening, and the quality of life of the rural population is generally out of the attention of the authorities. Poverty and forced unemployment in rural areas are especially critical.

In the context of the study, the main existing methodological approaches to assessing the living standards of the population, which directly depends on the state of development of the national economy, are identified. Such factors are: the level of the economy, the level of access to education, human rights and other general indicators. With the reduction of the above indicators, it becomes clear that at the state level it is necessary to introduce appropriate regulatory measures.

In order to assess the quality of life of the rural population, it is necessary to determine the main indicators that most fully reflect its condition. The quality of life of the rural population can be assessed by identifying the following structural factors: the number of available rural population, life expectancy, the size of migratory population growth; expenditures on the social sphere (including expenditures to meet the needs of the rural population in education, medicine, etc.). Destructive factors in assessing the quality of life of the rural population are: the crime rate, poverty rate, the share of the elderly in the total population.

In the near future, the quality of life of the population will depend on changes that contribute to the formation of a new economic reality. It is established that the peculiarity of assessing the quality of life of the population is the reduction of income due to non-compliance with the conditions of basic social standards set by the state.

Keywords: rural population, assessment, socio-economic development.

Peer-reviewed, approved and placed: 11.05.2020.

Постановка проблеми. Населення країни є важливим учасником суспільно-економічного життя країни та в сучасних умовах стикається з новими викликами, які обумовлені суттєвими трансформаціями національного господарства. Зважаючи на розподіл населення країни на міське та сільське населення ключовими стратегіями майбутнього є оцінювання якості їх життя. Щоб ліквідувати загрози масового безробіття та падіння доходів населення держава здійснює регулювання національної економіки прямими й опосередкованими методами, зокрема шляхом введення державних замовлень і субсидій, адміністративного контролю за конкуренцією [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти життя населення, його оцінювання та особливостей і значення для держави знайшли своє відображення у працях багатьох науковців, зокрема І.В. Аксьонова [5], О.А. Бондар [2], Е.Н. Клеснікова [3], Є.О. Коваленко [4], Н.П. Лутчин [5, 6], Г.С. Лопушняк [7], Л.І. Панкова [8], М.В. Семикіна [9], В.О. Шубекіна [10] та ін. Проте, слід відзначити, що питання оцінювання якості життя населення, в том числі сільського, його особливості та значення для країни потребує предметного дослідження та обґрунтування.

Мета дослідження. Основною метою дослідження є вивчення особливостей та значення оцінювання якості життя сільського населення.

Основні результати дослідження. Сприйняття та осмислення життя сільського населення кожною країною відбувається по-різному, оскільки вони відрізняються за рівнем економічного розвитку, здатністю до управління ризиками, національною культурою тощо. Для країн, що розвиваються, життя сільське населення визначається здатністю забезпечити стійке зростання рівня життя через економічний розвиток, одночасно підтримуючи економічну незалежність держави [14].

Визначення кількості сільського населення є важливим показником, значення котрого визначає формування економічного розвитку національного господарства.

Таблиця 1. Чисельність населення України станом на 1 січня 2020 року, [16]

	Населення, осіб			Питома вага населення у загальній чисельності, %	
	усього	міське	сільське	міське	сільське
Україна	41 902 416	29 139 346	12 763 070	69,54	30,46

З часом перехід до нових форм введення господарства та зміни ролі держави у цих процесах, що обтяжено посиленням соціальної нерівності зумовили виникнення нових загроз, загострення яких висуває на передній план проблему оцінювання якості життя сільського населення та формування стійкого та економічно-безпечного господарства.

Значною загрозою оцінювання якості життя сільського населення є тінізації економіки. Основними факторами цієї загрози є: високий рівень безробіття, нерівномірний розподіл доходів населення, внутрішня міграція. Ескалація конфлікту на Сході країни зумовили суттєве зниження якості життя сільського населення. Рівень якості життя сільського населення є критично низьким і не відповідає середньому рівню якості життя по країні.

В сучасних умовах домінуючого значення набувають витрати на утримання армії та обороноздатності країни поглиблюється процеси нерівномірності розподілу доходів населення, а якість життя сільського населення взагалі поза увагою влади. Особливо критичної межі досягає бідність і вимушене безробіття у сільських регіонах країни.

В умовах військової агресії, потрясінь для економіки значно зменшується платоспроможність сільського населення. Випробуванням для сільського населення є високий рівень інфляції. Відповідно, змін зазнає і розмір середньомісячної заробітної плати у сільського населення. Починаючи з 2014 р. розмір середньомісячної заробітної плати у сільського населення істотно знизився, що призвело до зниження купівельної спроможності. Це також стало причиною погіршення добробуту і рівня життя сільського населення. Особливо значного потрясіння для сільського населення стало втрата частини доходів, внаслідок девальвації гривні.

Особливість оцінювання якості життя населення полягає у зниженні доходів через невідповідність умовам базових соціальних стандартів, котрі визначені державою. Це такі показники як:

- прожитковий мінімум,
- мінімальна заробітна плата;
- середньостатистична заробітна плата за регіонами;
- рівень соціального напруження;
- індекс соціального невдоволення населення.

Наразі, зважаючи на виклики, яких зазнає наша країна і беручи до уваги протидію регіональним викликам, то найбільшій увазі заслуговують особливості та значення оцінювання якості життя сільського населення, яке перебуває на Донбасі.

Отже, вищезазначені фактори, переважна більшість промислових виробництв на території України посилюють внутрішні регіональні суперечності, розрив між міським та сільським населенням, призвели до виникнення залежності у соціально-політичному розвитку країни, що посилює поляризацію сільського населення.

Існуючі внутрішні економічні фактори вказують на найбільш уразливі місця у оцінюванні якості життя сільського населення та характеризують економічний розвиток країни. До таких визначальних факторів, які є особливими належать: чисельність населення (з деталізацією міське та сільське населення); вікова структура населення (з деталізацією міське та сільське населення); ВВП на душу населення; розподіл чистого доходу (з деталізацією міське та сільське населення); рівень продуктивності праці (з деталізацією міське та сільське населення); рівень безробіття (з деталізацією міське та сільське населення); міграція населення; галузева структура економіки й територіальна структура економіки [15].

Зовнішні фактори, що визначають якість життя сільського населення визначають міру впливу зовнішніх обмежень на внутрішній стан. Відповідно визначальними факторами впливу на якість життя сільського населення є: поточний платіжний баланс; цінову еластичність експорту та імпорту; зовнішній борг; валютний курс та інші показники [15].

У контексті дослідження доцільно визначити основні існуючі методичні підходи до оцінювання рівня життя населення, що напряму залежить від стану розвитку національної економіки. Такими факторами є: рівень економіки, рівень доступності освіти, права людини то інші загальні показники. При зниженні вищенаведених показників стає зрозуміло, що на рівні держави необхідно запровадження відповідних регуляторних заходів.

Зауважимо, що рівень ВВП на душу населення є одним із основних індикаторів якості життя населення і визначається він як для міського так і для сільського населення. Від темпів зростання ВВП залежить міць економічної системи держави. Таким чином чим швидше зростає ВВП країни тим більшою є можливість поліпшувати рівень життя сільського чи міського населення. Однак при встановленні темпів приросту ВВП потрібно також враховувати рівень розвитку світової економіки в цілому.

Для того, щоб оцінити якість життя сільського населення потрібно визначити основні показники, які найбільш повно відображають його стан. В першу чергу до групи таких показників належать соціально-демографічні дані.

Оцінити якість життя сільського населення можна визначивши такі структурні чинники: чисельність наявного сільського населення, тривалість

життя, розміри міграційного приросту населення; обсяги видатків на соціальну сферу (включаючи видатки на задоволення потреб сільського населення у освіті, медицині тощо).

Деструктивними чинниками оцінювання якості життя сільського населення є: рівень злочинності, норма бідності, частка людей похилого віку в загальній кількості наявного населення.

Окремого важливого значення в системі оцінювання якості життя сільського населення є проблема народонаселення. Ефективність виробництва сільського населення та його прогрес зростають повільніше ніж відбувається збільшення кількості населення країни в цілому. В загальному підсумку це означає погіршення матеріального становища та життя сільського населення.

Ще одним важливим показником, котрий має значення в системі оцінювання якості життя сільського населення є продовольча криза. У сучасному технологічному світі це найбільш вражаюча небезпека для сільського населення. Загалом, у світі 20 % населення хронічно недоїдає, ще 2/3 населення світу одержує продовольства, значно менше, ніж потрібно для задоволення мінімальних фізіологічних потреб [3]. Це, звичайно, є парадоксом в умовах розвитку науково-технічного прогресу, інформатизації суспільства, впровадження новітніх високотехнологічних та інноваційних технологій у виробничі процеси, але розвиток продуктивних сил, нажаль, не дає гарантії людству на перемогу у боротьбі проти голоду.

Висновки. У найближчій перспективі якість життя населення залежатиме від змін, які сприяють формуванню нової економічної реальності. Дослідження визначальних чинників, які дають змогу оцінити рівень якості життя сільського населення залежить від даних основних показників, які найбільш повно відображають його стан. Оцінити якість життя сільського населення можна визначивши такі структурні та деструктурні чинники.

Встановлено, що особливість оцінювання якості життя населення полягає у зниженні доходів через невідповідність умовам базових соціальних стандартів, котрі визначені державою.

1. Аксьонова І.В. (2017). Використання індексного методу для статистичного оцінювання якості життя населення та конкурентоспроможності країни.

2. Боднар О. А. (2018). Оцінка якості життя та добробуту населення на регіональному рівні.

3. Колесникова Е.Н. Экономическая безопасность: экономика и безопасность / Е.Н. Колесникова // Юридическая наука и практика: вестник Нижегородской академии МВД России. 2012. № 21. С. 170-173.

4. Коваленко Є.О. (2016). Методологія оцінювання ефективності державного управління якістю життя населення. Право та державне управління, (1), 70-75.

5. Лутчин Н.П. (2016). Якість життя в регіонах України: об'єктивне та суб'єктивне оцінювання. Актуальні проблеми економіки, (6), 368-375.

6. Лутчин Н. П. Методологічні особливості суб'єктивного оцінювання якості життя в Україні. Секція 1. Проблеми використання інформаційних систем в статистиці, обліку, оподаткуванні та аудиті, 178.

7. Лопушняк Г.С., Лопушняк Г.С., Шандар А.М. (2019). Місце доходів у системі показників індексу якості життя сільського населення.

8. Панкова Л.І. (2016). Проблемні аспекти формування ефективної моделі управління якістю життя населення. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки, 1(3), 249-257.

9. Семикіна М.В., Волчкова Г.К. (2016). Якість життя як індикатор довіри до соціальної політики держави.

10. Ткачук В.А. (2016). Обґрунтування використання індикаторів якості життя сільського населення як детермінант його розвитку. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Економічні науки.

11. Шубенкіна В.О. (2017). Світовий досвід оцінювання якості життя населення. Молодий вчений, (4), 799-803.

12. 416 Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money / J. M. Keynes. London: Macmillan, 1936. 383 p.

13. Naumova, M. (2016). Огляд сучасних методичних засад вимірювання якості життя. Економіка і організація управління, (3 (23)), 252-261.

14. 481Yong J. Economic Security: Redressing Imbalance / J. Yong. China Security. Spring 2007, Vol 3, No 2

15. 381 De la Torre J. Forecasting political risks for international operations / J. De la Torre, D. Neckar. International Journal of Forecasting. 1988. № 4. 234 p

16. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_chuselnist%202019.pdf

1. Aksonova, I. V. (2017). Vykorystannia indeksnoho metodu dlia statystychnoho otsiniuvannia yakosti zhyttia naselennia ta konkurentospromozhnosti krainy.

2. Bodnar, O. A. (2018). Otsinka yakosti zhyttia ta dobrobutu naselennia na rehionalnomu rivni.

3. Kolesnykova E. N. Ekonomycheskaia bezopasnost: ekonomika y bezopasnost / E. N. Kolesnykova // Yurydycheskaia nauka y praktyka: vestnyk Nyzhegorodskoi akademyy MVD Rossyy. 2012. № 21. S. 170-173.

4. Kovalenko, Ye. O. (2016). Metodolohiia otsiniuvannia efektyvnosti derzhavnoho upravlinnia yakisti zhyttia naselennia. Pravo ta derzhavne upravlinnia, (1), 70-75.

5. Lutchyn, N. P. (2016). Yakist zhyttia v rehionakh Ukrainy: obiektyvne ta subiektyvne otsiniuvannia. Aktualni problemy ekonomiky, (6), 368-375.

6. Lutchyn N. P. Metodolohichni osoblyvosti subiektyvnoho otsiniuvannia yakosti zhyttia v ukraini. Sektsiia 1. Problemy vykorystannia informatsiinykh system v statystytsi, obliku, opodatkuvani ta audyti, 178.

7. Lopushniak, H. S., Lopushniak, H. S., & Shandar, A. M. (2019). Mistse dokhodiv u systemi pokaznykiv indeksu yakosti zhyttia silskoho naselennia.

8. Pankova, L. I. (2016). Problemni aspekty formuvannia efektyvnoi modeli upravlinnia yakistiu zhyttia naselennia. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky, 1(3), 249-257.

9. Semykina, M. V., & Volchkova, H. K. (2016). Yakist zhyttia yak indykator doviry do sotsialnoi polityky derzhavy.

10. Tkachuk, V. A. (2016). Obgruntuvannia vykorystannia indykatoriv yakosti zhyttia silskoho naselennia yak determinant yoho rozvytku. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohii ta dyzainu. Ekonomichni nauky.

11. Shubenkina, V. O. (2017). Svitovi dosvid otsiniuvannia yakosti zhyttia naselennia. Molodyi vchenyi, (4), 799-803.

12. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money / J. M. Keynes. London: Macmillan, 1936. 383 p.

13. Naumova, M. (2016). Ohliad suchasnykh metodychnykh zasad vymiriuvannia yakosti zhyttia. Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, (3 (23)), 252-261.

14. Yong J. Economic Security: Redressing Imbalance / J. Yong. China Security. Spring 2007, Vol 3, No 2

15. De la Torre J. Forecasting political risks for international operations / J. De la Torre, D. Neckar. International Journal of Forecasting. 1988. № 4. 234 p

16. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_chuselnist%202019.pdf